

หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน

นิยามหนึ่งของสังคมแห่งการเรียนรู้ประกอบ ด้วยสามปัจจัยที่ต้องมีในองค์กรหรือสังคม นั่นคือ มินวัตกรรม มีการสื่อสารที่ไหลคล่องในทาง บวก (Social propagation) และมีการไหลเคลื่อนไหว ไม่ติดที่ของบุคลากร (Mobility) การอุดมศึกษาไทย ในภาพรวมได้เคยถูกวิเคราะห์ไว้ว่าไม่ได้เป็นสังคม แห่งการเรียนรู้ (ดูมติชนรายวัน 6 มกราคม 2554) ภายใต้จุดอ่อนที่มีของการอุดมศึกษา ได้มีสอง นวัตกรรมทางความคิดของสำนักงานก้า รอุดมศึกษา (สกอ.) ที่จะเสริมสร้างความเป็นสังคม แห่งการเรียนรู้ในปัจจุบันสองข้อแรกที่ได้ผ่านการ ปรับใช้มาและบังเกิดผลสำเร็จที่น่าจะเป็นตัวอย่าง ที่ดีที่ควรจะได้บันทึกไว้เป็นเกียรติและยกขึ้นมา เรียนรู้กันในวงกว้างมากขึ้น

หนึ่ง : หน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจในมหา วิทยาลัย 56 แห่ง

หน่วยบ่มเพาะวิสาหกิจหรือหน่วยบ่มเพาะ ธุรกิจ (University Business Incubator : UBI) คือหน่วยงานในมหาวิทยาลัยที่ทำหน้าที่ช่วยบ่ม เเพาะผู้ประกอบการรายใหม่โดยใช้พื้นที่และ ศักยภาพของมหาวิทยาลัย จากนวัตกรรมหรือ สิ่งประดิษฐ์ที่เป็นเทคโนโลยีใหม่ที่คิดค้นได้ จากมหาวิทยาลัย มาพัฒนาเป็นต้นแบบในเชิงการค้า และพัฒนาต่อไปจนเข้าสู่การทำตลาดของ บริษัทใหม่

ในต่างประเทศที่ระบบอุดมศึกษาและการวิจัย พัฒนาไปไกลกว่าบ้านเรา รวมถึงการเชื่อมโยง อย่างใกล้ชิดระหว่างมหาวิทยาลัยและภาค อุตสาหกรรม เขาได้มีหน่วย UBI ดังกล่าวมานาน มากแล้ว

บริษัทในตลาดหลักทรัพย์หลายแห่งในอเมริกา และยุโรป ตัวอย่างเช่นหลายบริษัทใน Silicon valley ของอเมริกา เคยผ่านการบ่มเพาะนับหนึ่ง จาก UBI มา

การริเริ่มให้มีหน่วย UBI ในมหาวิทยาลัย ไทยเพิ่งเริ่มมีขึ้นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2547 โดย **ดร.ภาวิช ทองโรจน์** เลขาธิการ สกอ. และ **นาย สุธรรม แสงประทุม** รมช.ศึกษาที่กำกับงาน สกอ.สมัยนั้น โดยมี **ดร.วันชัย ดีเอกนามกุล** เป็นประธานคณะกรรมการ UBI โดยให้ มหาวิทยาลัยที่มีความพร้อมทยอยกันเสนอตัวเข้า มารับการสนับสนุนงบประมาณจนถึงปี 2551 รวมได้จัดตั้งหน่วย UBI ในมหาวิทยาลัย 56 แห่ง

การจัดตั้งหน่วย UBI นอกจากจะเป็นการ ำผลงานจากงานวิจัยในมหาวิทยาลัยมา วมพัฒนากับผู้ประกอบการให้เป็นบริษัทอย่างเป็น ปรกรรมแล้ว ยังเน้นเรื่องการจุดประกายความเป็น ประชการ (Entrepreneurship) ให้กับนัก ษาโดยมีการจัดตั้ง Student Entrepreneur ible ขึ้นเป็นเวทีนอกห้องเรียน

อีกทั้งทุกวันนี้ UBI ในมหาวิทยาลัยต่างๆ ได้ หน่วยงานที่รองรับงานเสริมจาก สวทช.ใน ทรวงวิทยาศาสตร์ และสำนักงานส่งเสริม กิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในการบ่ม

สองนวัตกรรมทางค

ที่จะเสริมสร้างการอุดมศึก

เพาะ พัฒนา หรือช่วยแก้ไขปัญหาของผู้ ประกอบการในท้องถิ่นตั้งแต่ SME จนถึงธุรกิจ High Tech.

ในหลายๆ มหาวิทยาลัย หน่วย UBI ได้เป็น จุดเริ่มของการสร้างความตระหนักใน ความสำคัญของการจดทะเบียนทรัพย์สินทาง ปัญญาจากงานวิจัย ผลที่ตามมาทำให้หลายมหา วิทยาลัยได้พัฒนาหน่วยปฏิบัติในเรื่องการจัดการ ทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นมาที่เรียกว่า Technology Licensing Office หรือเรียกย่อๆ ว่า TLO

ซึ่ง สกอ.ก็ได้จัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่งให้ แก่ 10 มหาวิทยาลัยแรกที่มีความพร้อมในการจัด ตั้งหน่วย TLO และจะขยายเพิ่มขึ้นให้แก่มหา วิทยาลัยที่ได้เตรียมการและแสดงให้เห็นศักยภาพ ว่าดำเนินการได้

เป็นที่ทราบกันว่ามหาวิทยาลัยไทยค่อนข้างติด กรอบราชการ ตัวมหาวิทยาลัยและระบบการ บริหารงานขาดความเป็นผู้ประกอบการหรือไม่มี

ความเป็น Entrepreneurship หรือจะว่าทำธุรกิจ ไม่เป็นก็ว่าได้ มีการพูดกันว่ามหาวิทยาลัยไม่ได้ ต่างจากหน่วยราชการอื่นๆ ที่บุคลากรทำงานแบบ ไม่มีต้นทุนหรือไม่เคยคิดถึงต้นทุนแบบการทำ ธุรกิจ

การจะตั้งหน่วยงานในมหาวิทยาลัยมาบ่ม เเพาะหรือปั้นผู้ประกอบการจนจัดตั้งบริษัทได้ จึง ตามมาด้วยเครื่องหมายคำถามตัวใหญ่ๆ หลายๆ ตัว! ดังนั้น แนวคิดเริ่มต้นของการจัดตั้งหน่วย UBI ในมหาวิทยาลัยไทยจึงเป็นเรื่องที่ท้าทายและ ต้องอาศัยความกล้าหาญในความกล้าตัดสินใจ (Bold action) ของ สกอ.และระดับนโยบาย อย่างมาก

จนถึงปี 2554 นี้หลายๆ หน่วย UBI ใน มหาวิทยาลัยต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นมา ได้มีผลงานเป็นที่ ประจักษ์ในการบ่มเพาะได้บริษัทที่จดทะเบียนออกไปทำธุรกรรมด้วยตัวเอง (Spin Off Company) ยืนยันถึงศักยภาพที่พัฒนาได้ในเรื่องนี้ของการ อุดมศึกษาไทย ถึงแม้ระดับความสำเร็จของเราจะ

ถามคิดของ 'สกอ.'

ซาสู่สังคมแห่งการเรียนรู้

างชั้นอยู่มากเมื่อเทียบกับมหาวิทยาลัยต่าง
ประเทศที่เป็นต้นแบบ UBI

แต่ก็ต้องยอมรับว่าที่ดำเนินการมายังมีอยู่บ้าง
หน่วย UBI ของบางมหาวิทยาลัยน่าจะพัฒนา
ขึ้น

ทั้งนี้ส่วนใหญ่พบว่ามีสาเหตุจากการที่ผู้บริหาร
ระดับสูงของมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะอธิการบดี
รื้อรองที่ได้รับมอบหมายไม่ได้ให้ความสำคัญ
หรือแม้เข้ามาเรียนรู้ว่าพันธกิจใหม่นี้มีลักษณะงาน
เฉพาะอย่างไร

พบว่าผู้บริหารบางมหาวิทยาลัยกลับมอง
งาน UBI นี้เป็นงานฝาก (จาก สกอ.) ที่พวกเขา
ต้องแบกอยู่อย่างไม่มีวิสัยทัศน์ ทั้งๆ ที่การเข้า
รับงานและงบประมาณนี้ ทาง สกอ.ได้
งขอบข่ายของภารกิจพร้อมตัวชี้วัดผล แล้วให้
ภา วิทยาลัยทำข้อเสนอที่แสดงความพร้อมของ
แต่ละมหาวิทยาลัยว่ามีความสามารถดำเนินการ
จึงสนับสนุน

หรือบางมหาวิทยาลัยผู้บริหารมุ่งหวังที่จะเอา
เงินงบประมาณที่จัดสรรให้เพื่อการบ่มเพาะ
ภารกิจ แต่เงินแทบไม่ถูกใช้ไปในกระบวนการบ่ม
เพาะ กลับกลายเป็นเงินรายได้เข้ามหาวิทยาลัยไป
ในการอื่น! ผลงานที่ออกมาก็กล่อมเกลี้ยงไม่ได้
ฉันทายผ้าเอาหน้ารอดไปก็มี การทบทวนและ
ประเมินมหาวิทยาลัยในเรื่องต่างๆ เหล่านี้จึงกำลัง
เนิ่นอยู่อย่างเข้มงวดโดย สกอ.

อย่างไรก็ดี ภายใต้การผลักดัน ช่วยเหลือและ
ยรู้ร่วมกันในสิ่งใหม่ในเรื่อง UBI นี้ ได้ก่อให้เกิด
ดสังคมกตติเมธา (ที่เป็นตัวแทนสังคมแห่ง
การเรียนรู้ : จุดเด่นของมหาวิทยาลัยไทยฯ มติ
รายน 6 มกราคม 2554) ขึ้นมาในส่วนย่อย
วงการอุดมศึกษา

นั่นคือการสื่อสารกัน ช่วยเหลือกันแบบ
ระบบพี่น้อง โดยหน่วย UBI ที่ตั้งมาก่อนและมี
ความพร้อมกว่าเข้าไปช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอ
ว่าที่ทำหน้าที่พี่เลี้ยง UBI ที่ตีมาตลอด ได้แก่
สวลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลา
ครินทร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหา
วิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นต้น

อง : ระบบเครือข่ายอุดมศึกษา

ระบบเครือข่ายอุดมศึกษาเป็นนวัตกรรม
วงความคิดที่ริเริ่ม โดยเลขาฯ สกอ.คนปัจจุบัน
ร.สุเมธ แยม่นุ่น โดยเริ่มดำเนินการในปี

พ.ศ.2552 โดยย่อบางงานเครือข่ายแบ่งมหา
วิทยาลัยของรัฐทั้งหมดตามพื้นที่ทางกายภาพออก
เป็น 9 กลุ่ม หรือ 9 เครือข่าย แต่ละเครือข่ายจะ
มีอธิการบดีมหาวิทยาลัยหนึ่งเป็นประธาน
เครือข่าย การเชื่อมโยงของระบบงานจะแบ่งเป็น
สามระดับ นั่นคือ

1.ระดับ A ที่ประชุมระดับนโยบาย ได้แก่
สกอ.ร่วมกับอธิการบดีที่เป็นประธานเครือข่าย
ทั้ง 9

2.ระดับ B ที่ประชุมของอธิการบดีประธาน
เครือข่ายหนึ่งๆ และอธิการบดีมหาวิทยาลัยที่เป็น
ลูกข่าย รวม 9 เครือข่าย เพื่อการไหลต่อของ
นโยบายและแผนงานจาก สกอ.

3.ระดับ C เป็นเครือข่ายเชิงประเด็นหรือ
เครือข่ายเชิงพันธกิจย่อยระดับปฏิบัติงาน ซึ่งจะ
ประกอบด้วยตัวแทนที่อธิการบดีแต่ละมหา
วิทยาลัยมอบหมายให้รับผิดชอบพันธกิจย่อยนั้นๆ
ตามนโยบาย ในเครือข่ายหนึ่งๆ เครือข่ายเชิง
ประเด็น C นี้มีได้หลายชุดตามประเด็นงานหรือ
พันธกิจย่อยหนึ่งๆ เช่น เครือข่ายเชิงประเด็นเรื่อง
งานวิจัยฯ เรื่องสหกิจศึกษา หรือเรื่อง UBI เป็นต้น

**เป้าหมายของระบบเครือข่ายนี้คือการ
ประสาน งานเชิงบวก การสร้างความร่วมมือ
กันและช่วยเหลือกัน โดยมีการสื่อสารที่ไหล
ขึ้นลงได้ไม่ติดขัดในเครือข่ายระดับ A-B-C**

การดำเนินงานของระดับเครือข่ายอุดมศึกษานี้
นับว่าเพิ่งเริ่มต้น การสร้างความเชื่อมโยงของ
ระบบมหาวิทยาลัยของรัฐ 79 แห่ง ให้มีความร่วม
มือกันภายใต้กลุ่มย่อยตามพื้นที่เชิงกายภาพ 9 กลุ่ม
นี้ ต้องถือว่าเป็นเรื่องยากและมีความท้าทายสูง
ความกล้าคิดนอกกรอบในเรื่องนี้นับว่าน่ายกย่อง

ทั้งนี้เพราะระบบมหาวิทยาลัยไทยแต่ละ
แห่งมีฐานะเป็นนิติบุคคล เป็นหน่วยรองรับ
งบประมาณโดยตรงจากสำนักงบประมาณ มีสภา
มหาวิทยาลัยที่กำกับงานของมหาวิทยาลัยที่ค่อนข้าง
เบ็ดเสร็จ

ส่วน สกอ.จะกำกับงานเชิงนโยบายระดับ
ประเทศ และมาตรฐานการศึกษามากกว่า การ
แข่งขันกันสร้างชื่อเสียงของแต่ละมหาวิทยาลัย
และการเน้นไฟก็สการสร้างและพัฒนามหา
วิทยาลัยของตัวเอง โดยอธิการบดีและผู้บริหารมหา
วิทยาลัยจึงเป็นองค์ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ตามสภาพที่
เห็นๆ กันอยู่

ดังนั้น ถ้าปล่อยให้ระบบเป็นไปตามความ

เคยชินเช่นนี้ การที่จะคิดว่ามหาวิทยาลัยใหญ่
มหาวิทยาลัยก้าวหน้าที่ผ่านการลงทุนจากภาครัฐ
มากกว่าและยาวนานกว่าจะมาทำตัวเป็นพี่
เลี้ยงกะเตงน้องที่เป็นแชนดีแคปอยู่คงจะยาก
พอๆ กับการรอให้เกิดทริคเคิลดาว์นเอฟเฟ็คต์ใน
ระบบทุนนิยมของอดัม สมิธ

จะเพราะอะไรก็ตาม รูปธรรมหนึ่งที่ชวนให้
วิเคราะห์ถึงสภาวะความเป็นปัจเจกของ
มหาวิทยาลัยที่แม้จะมีการรวมตัวกันเป็นที่ประชุม
อธิการบดีและได้ทำประโยชน์แก่วงการการ
อุดมศึกษาได้มากอยู่ แต่เมื่อมีกลุ่มมหาวิทยาลัย
ราชภัฏเกิดขึ้น ก็ต้องไปตั้งเป็นที่ประชุมอธิการ
บดี ม.ราชภัฏ เช่นเดียวกับกลุ่มมหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคลที่ต้องมีที่ประชุมอธิการบดี
กลุ่มตน แยกทำสังฆกรรมเป็นสามกลุ่ม

ดูแล้วถึงแม้จะไม่ถึงขั้นสังคมกตติเมธา
แต่ก็เหมือนมีเส้นอะไรแบ่งๆ อยู่ขอบกลที่พอจะ
สะท้อนให้เห็นความเป็นตัวตนและธรรมชาติของ
สังคมอุดมศึกษาไทย

ถ้ามหาวิทยาลัยไทยลดความเป็นปัจเจก
ได้บ้าง การทำงานภายใต้เครือข่ายอุดมศึกษาอย่าง
จริงจังและหวังผลสัมฤทธิ์ ก็น่าจะหลอมรวมพลัง
ของกลุ่มมหาวิทยาลัยทั้งหมดในเชิงประสานกันได้
มากขึ้น

**ดังเช่นตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมของความ
สำเร็จทั้งดงามเมื่อบูรณาการงาน UBI เข้าไป
เป็นพันธกิจย่อยในเครือข่ายเชิงประเด็น C**

ค วามสำเร็จของการบูรณาการงาน UBI ใน
เครือข่าย

พันธกิจย่อยในระดับเครือข่ายเชิงประเด็น C
ที่ถือได้ว่าประสบความสำเร็จสูงสุดและได้ใช้ระบบ
เครือข่ายอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดคืองาน UBI
ทั้งนี้ภายใต้การกำกับงานของสำนักประสานและ
ส่งเสริมกิจการอุดมศึกษา สกอ.

พี่ใหญ่ของกลุ่ม UBI ที่มีส่วนสูงในความสำเร็จ
นี้คือ **อาจารย์อุษณีย์ ยศยียวด** ผู้จัดการหน่วย
UBI ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายละเอียดของหน้าเว็บหน่วย UBI ของ
มหาวิทยาลัยต่างๆ สามารถคลิกดูได้จาก <http://www.ubi.mua.go.th/unit.htm> ที่แต่ละ UBI ได้
กลายเป็นแหล่งความรู้เรื่อง entrepreneurship
ในมหาวิทยาลัย พร้อมทั้งตัวอย่างธุรกิจที่เรียนจบ
หลุดจากการบ่มเพาะและกำลังประกอบการอยู่ใน
โลกแห่งความเป็นจริง

UBI คือตัวอย่างสังคมิวิชาการเล็กๆ เป็น
ระบบย่อยในเครือข่าย ที่สะท้อนให้เห็นความ
มีอยู่ครบทั้ง Innovation, Social propagation
และ Mobility สามองค์ประกอบที่สำคัญของ
Learning Society ที่กำลังทำหน้าที่พัฒนา
ประเทศอยู่อย่างปิดทองหลังพระ

ดำรง ลีนาอนุรักษ์

มหาวิทยาลัยแม่โจ้